

1. Gezien het feit dat ik maar 1 pdf via de website kan indienen, voeg ik hier de kop van de brief van

VAN: PROF. DR. MR. H. VAN MEERTEN (WESTERBRINK)
AAN: STICHTING PENSIOENBEHOUD
DATUM: 29-1-2021
BETREFT: ADVIES CONSULTATIE NIEUWE PENSIOENWET

Inleiding

- Deze bijdrage aan de consultatie over de toekomstige Pensioenwet ziet op de mechanismen voor de collectieve waardeoverdracht in de Pensioenwet. In deze bijdrage wordt gesteld dat het onderscheid tussen binnenlandse en buitenlandse

toe, via welke ik mij aansluit voor het indienen van bezwaar betreffende paragraaf 83. Evenwel doe ik nog een separate poging het bezwaar in te dienen.

2. Gaat bijv. het ABP zich houden aan het geldende EU-pensioenrecht, vastgelegd in IORP II en de pensioenen met terugwerkende kracht indexeert? Neemt u deze uitspraak mee bij de uitwerking van het ontwerp en zo nee, waarom niet?.
3. Het pensioenstelsel is bedoeld voor mensen die hiervoor premie hebben betaald en daarmee recht hebben op hun aandeel: hun opgebouwde pensioen. Vanaf 2006 tot heden is feitelijk aangetoond dat wettelijk afgedwongen rekenrente (in het FTK) en opgebrachte rendementen (voortdurende groter wordende pensioenpotten) niet met elkaar stroken. In de probleemstelling (IAK tekst 1512) wordt het bestaande wettelijk kader dan ook genoemd als reden waarom de pensioenfondsen de pensioenen en opgebouwde aanspraken, ondanks, gemiddeld genomen, positieve beleggingsrendementen, al jarenlang niet kunnen indexeren. Er zijn heel veel deskundigen die hier een geheel andere visie over hebben (later in dit document ingesloten). Hebben de schrijvers van deze artikelen het dan allemaal bij het verkeerde eind? De kwestie met het nieuwe pensioenstelsel lijkt sterk op de Kindertoeslagaffaire, waarbij de staat niet betrouwbaar is opgetreden. Gaan we wachten op een enquêtecommissie die zich moet buigen over het probleem hoe het zo fout heeft kunnen gaan en dat men volstrekt onrechtmatig gehandeld heeft? Dan zal blijken dat de Toeslagaffaire een slap aftreksel gaat zijn van wat er nu met de pensioenen gebeurt.
4. Waarom wordt dit wettelijk FTK kader (de grootste angel in de hele discussie) niet onmiddellijk aan de kant geschoven, zodat er met werkelijke rendementen gerekend gaat worden en een eind wordt gemaakt aan het huidige onrecht? Risicovrije rekenrente tast de grondslag van ons pensioenstelsel aan <http://www.mejudice.nl/artikelen/detail/risicovrije-rekenrente-tast-grondslag-van-ons->

[pensioenstelsel-aan](#)

Beseft u dat gepensioneerden al jarenlang niet geïndexeerd zijn en dat een grote groep het jaar 2026 wellicht niet eens gaan halen? Waarom wordt aan deze schrijnende kwestie volledig voorbij gegaan?

5. Het onmiddellijk aanpassen van het wettelijk FTK kader zal de gigantische kosten van invaren en de negatieve gevolgen daarvan voor huidige gepensioneerden aan de ene kant besparen en aan de andere kant een einde maken aan dit onrecht. Wat is de reden dat dit niet is gekozen als uitgangspunt?

6. Ik sluit me volledig aan bij de reactie zoals die door de heren Frijns en Mensonides beschreven zijn in hun artikel "[Pensioenakkoord is in deze vorm beslist niet toekomstvast](#)" zie <https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/pensioenakkoord-is-in-deze-vorm-beslist-niet-toekomstvast>

De pensioenonderhandelaars gaan uit van "invaren" op basis van toegerekend vermogen onder het FTK. Het meest in het oog springend zijn de berekeningen van de vervangingsratio per geboortejaar. De vervangingsratio (VR) is gedefinieerd als het pensioeninkomen ten opzichte van het looninkomen op het moment van pensionering. Deze berekeningen zijn uitgevoerd op de situatie van het jaar 2020 onder het marktrenteregime van het FTK. Omdat het tijdstip van invoering van het nieuwe stelsel nog onduidelijk is zal een andere marktrente andere uitkomsten geven.

Ik ga niet het hele artikel weergeven, maar als we naar de VR per geboortejaar kijken valt op dat de jongere generaties een aanzienlijk hogere ratio hebben dan oudere generaties. Dit is een gevolg van de methode van invaren, die is gebaseerd op de risicovrije rekenrente als maatstaf voor de toedeling per generatie en van de verschillen in verwacht rendement per jaargang[2]. Voor jongeren is het verwacht rendement fors hoger dan de risicovrije rente; daarmee wordt bij het "invaren" geen rekening gehouden. Het verwachte reële pensioenresultaat voor ouderen ziet er niet goed uit: de initiële vervangingsratio is een krappe 70%. De toekomstige indexatie moet uit de veronderstelde bescheiden allocatie naar aandelen worden bekostigd. Er moet serieus rekening worden gehouden met non-indexatie over een zeer lange periode waardoor de VR tijdens de pensioenperiode gestaag daalt.

Wat gaat u doen aan deze onbalans?

7. Op enig moment stopt de toename van de huidige vergrijzing en pakt de overheid zijn kans. Die ontzettend dikke pensioenpot ligt uitdagend te wenken en de uitname wet onder Lubbers ligt velen nog vers in het geheugen.

Het ging toen om een bedrag van 32,86 miljard gulden. Dit enorme bedrag had tussen 1982 en 1994 in de ABP-pot moeten zijn gestort, maar dat gebeurde niet, omdat de overheid het besteedde aan verlaging van de staatsschuld.

Wat doet u om te voorkomen dat dit niet opnieuw plaatsvindt?

8. Hierna ziet u een kopie van een document waarin het ABP pensioen-indexatie zonder problemen kan uitvoeren; er kan zelfs een na-indexatie worden

uitgevoerd.

verl.

di

Het ABP heeft de laatste vijftien jaar gemiddeld ca. 1,5 miljard meer aan pensioenen uitgekeerd dan het aan premies binnen kreeg, en daarnaast gemiddeld 6 à 7% nominaal rendement, de laatste jaren gemiddeld € 30 miljard, geboekt op zijn vermogen. Het vermogen is in die tijd ongeveer verdrievoudigd, terwijl het aantal deelnemers ruwweg constant gebleven is. Wat is de reden dat u stelt dat het huidige pensioencontract onhoudbaar is en dat sprake is van een noodtoestand?

Het huidige pensioencontract is onhoudbaar omdat de ambitie bij lange na niet waargemaakt kan worden en er binnen het huidige contract geen beleidsopties voorhanden zijn om de ambitie wel te kunnen realiseren.

Indien de enige reden is dat u volgens de criteria van DNB daartoe verplicht bent en DNB deze criteria aanlegt omdat DNB het risico op een toekomstig faillissement wil uitsluiten, dan vragen wij van u een inschatting van die kans op een toekomstig faillissement voor ABP, alsmede op welke gronden, gegevens, en met welke redenen u deze inschatting hebt gemaakt?

Op dit moment heeft ABP een beleggingsrendement van ca. 1% nodig om de reeds opgebouwde nominale pensioenen in de toekomst uit te kunnen keren. Bij een rendement van 2,3% kan daarnaast naar verwachting geïndexeerd worden en bij een rendement van 3,2% is na-indexatie mogelijk. We hebben geen inschatting gemaakt met welke kans deze rendement al of niet gehaald worden.

Wat is de reden dat bovenstaande volledig miskend wordt in de nieuwe pensioenwet? Het vermogen van het ABP gaat nooit meer op.

<https://m.binnenlandsbestuur.nl/nieuws/vermogen-abp-gaat-nooit-meer-op.239963.lynkx>

9. De pensioenpotten blijven ondanks de jarenlange daling van de rente enorm groeien. Met als gevolg dat de pensioenreservering verschuift van ouderen naar jongeren <https://fd.nl/opinie/1310905/te-lage-rekenrente-pensioenen-20-tot-40-jarigen-gaan-profiteren#> Het argument van DNB-president Klaas Knot (op 23 september 2019 in de Tweede Kamer) dat als de pensioenuitkeringen nu niet gekort zullen worden dit ten koste zal gaan van de pensioenen van de jongeren is dus onjuist. Wat is het doel van deze tomeloze groei? Waar wordt een fatsoenlijke bovengrens beschreven? Waarom wordt alles boven die grens niet gewoon uitbetaald aan huidige rechthebbenden?
<https://www.nrc.nl/nieuws/2017/01/04/schatrijk-maar-geen-pensioenindexatie-6007983-a1539573> Schatrijk, maar geen pensioenindexatie - Coen Teulings. Dat grote vermogen dus extra opgespaard door de deelnemers. Wanneer komt dit aan de deelnemers ten goede in de vorm van premieverlaging en/of pensioenverhoging? .
10. Waarom is er geen onafhankelijke toezichthouder die het belang van de gepensioneerden behartigt? De huidige toezichthouder (DNB) is alleen maar een wetsuitvoerder met belangenverstrengeling, een soort 'wij-van-WC eend'. Zeker n.a.v. de Kindertoeslagaffaire, de uitblijvende aardbevingsvergoedingen in Groningen, de Urgenda uitspraak, etc. etc. is het de plicht van de overheid hier een eerlijk gremium voor op te richten. Bovendien heeft het "niet-toezicht" zijn

bewijs geleverd in het niet afdekken van het renteverlies. Wat heeft de DNB hier veroorzaakt?

Ook ABP-bestuur moet het veld ruimen

Ilya Boelaars is financieel risico-manager en econoom. Hij promoveert aan de Un. of Chicago.

ABP

Door de risico's van rentedaling niet af te dekken, heeft het ABP-bestuur onverantwoord gehandeld.

Vrijdag viel het doek voor SNS Reaal. Dezelfde dag werd bekend dat de grote pensioenfondsen definitief de pensioenen zullen korten. Terwijl bij SNS Reaal de topbestuurders het veld moesten ruimen en oud-bestuurder Sjoerd van Keulen een ware volksoepstand over zich heen kreeg, bleef het rond het bestuur van het grootste pensioenfonds ABP verdacht stil. Onbegrijpelijk.

SNS Reaal ging ten onder door het aangaan van onverantwoorde vastgoedrisico's. Sinds 2006 verloor de bank daardoor een slordige 5 miljard euro. ABP verloor in dezelfde periode zo'n 40 procentpunt van zijn dekkingsgraad - op dit moment een waarde van zo'n 100 miljard euro. Ze-

ker de helft hiervan kwam door renterisico's die men had kunnen en moeten afdekken. De tweeënhalf miljoen pensioendeelnemers zijn hierdoor zwaar gedupeerd, maar de bestuurders blijven voorlopig ongestoord zitten. Een onacceptabele situatie.

Het ABP-bestuur beweert keer op keer dat de huidige problemen niet te voorzien waren. De problemen worden voornamelijk veroorzaakt door de historisch lage stand van de rente, zo stelt men. Dat laatste is waar. Doordat de rente sterk is gedaald, is de kostprijs van pensioenen veel hoger geworden. Pensioenfondsen die dit risico niet hadden afgedekt, hebben hun vermogenspositie daardoor sterk zien verslechteren.

Het niet afdekken van de gevolgen van een rentedaling is echter een keuze. Een keuze die het ABP-bestuur bewust heeft genomen, zo is ook in het ABP-jaarslag van 2007 te lezen: 'Het renterisico in nominale termen blijft groot, maar gezien de reële rendementsdoelstelling van het fonds en het huidige lage markrenteniveau is ABP van mening dat het ongewenst is dit nominale risico af te dekken.' Oftewel, het bestuur onderkende de omvang van het risico, maar zag er bewust vanaf dit af te dekken. Men vond de rente op dat moment laag en hoopte te gaan profiteren van toekomstige rentestijgingen.

Maar waarom zou je als pensioenfondsbestuur hierop gokken als je

dekkingsgraad 140 procent is? Bij een dekkingsgraad van 100 procent is er genoeg geld in kas om alle pensioenen nominaal, dus zonder inflatiecorrectie, te garanderen. De buffer van 40 procent was voldoende om te garanderen dat de pensioenen bovendien jaarlijks zo'n 2 procent konden worden verhoogd voor eventuele inflatie.

Gezien de doelstelling van het ABP, het bieden van een vaste pensioenuitkering met redelijke kans op compensatie voor inflatie, was het nemen van het renterisico dus helemaal niet nodig. Wat het echter nog erger maakt: het afdekken van renterisico gaat nauwelijks ten koste van het verwachte rendement. De producten om dit risico af te dekken, zogenaamde renteswaps, kosten bij afsluiten, afgezien van transactiekosten, namelijk niets. Het is voor een pensioenfonds een heel goedkope manier om van een enorm risico af te komen.

Ter verdediging wil men achteraf nog wel eens beweren dat ABP simpelweg te groot was om het risico op een rentedaling te kunnen afdekken. Dit strookt echter niet met de cijfers. De markt voor het afdekken van renterisico's heeft een omvang die in de triljoenen (= miljoen x miljard) loopt. Het ABP is met een omvang van circa 250 miljard euro weliswaar fors, maar op de totale markt blijft het een bescheiden omvang.

Toch lieten de ABP-bestuurders het

risico op een rentedaling onafgedekt. Waarom? Het geheim zit hem in de opmerking dat men de rente 'laag' vond. Oftewel: het ABP-bestuur dacht dat de rente zou gaan stijgen. Daar is een woord voor: speculatie. Als er immers iets onvoorspelbaar is, dan zijn het wel de financiële markten. Het bestuur leed aan hoogmoed, nam een enorme gok met het pensioen van tweeënhalf miljoen Nederlanders en kreeg het deksel op de neus. De rente daalde. Met meer dan 2 procentpunt. Het gevolg: de dekkingsgraad daalde in 2008 met meer dan 50 procentpunt. De helft daarvan was het gevolg van de rentedaling.

ABP nam enorme gok met pensioenen van 2,5 miljoen Nederlanders, en verloor

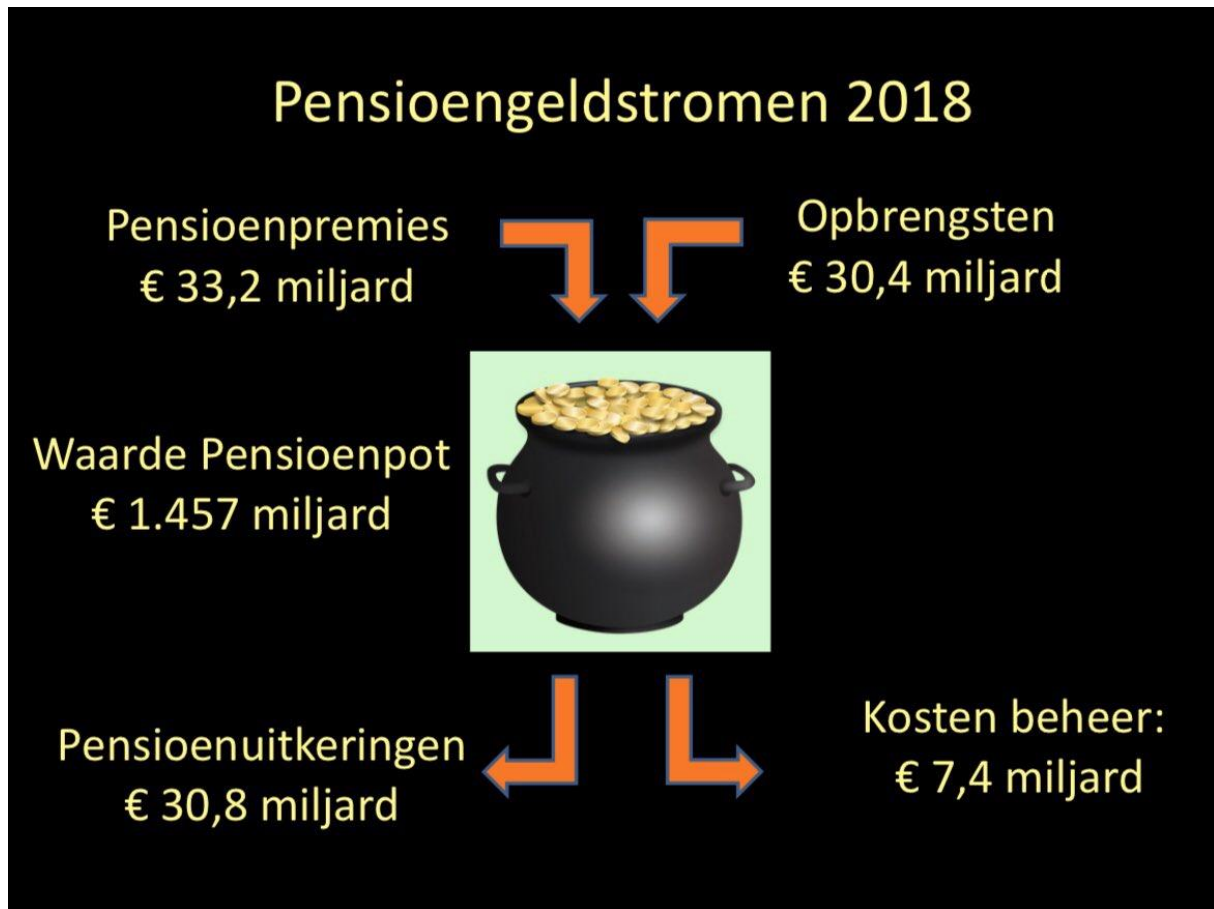
Destijds had het bestuur al moeten afreden, maar dat deed het niet. Toen de rente in 2008 instortte, begon het bestuur een campagne om de rekenregels voor pensioenfondsen aan te passen. 'Als de echte rente niet stijgt, dan kunnen we op zijn minst de rente waarmee we op papier rekenen, laten stijgen', moet men hebben gedacht. Helaas kregen zij velen mee in deze truc om het eigen falen te verdoezelen: met name de vergrijsde vakbonden en populistische politieke partijen. Zij zagen er waarschijnlijk wel brood in de huidige ouderen zo uit de wind te houden en het falen van het ABP-bestuur ongezien op het bordje van jongeren te schuiven.

Er is echter geen ontkenning aan: door het speculeren op een rentestijging zijn de pensioenen van het ABP fors verslechterd. Toen vorig jaar bij Vestia bleek dat men met publiek geld had gespeculeerd op rentestijgingen, moesten de bestuurders direct vertrekken. Daar was het verlies zo'n 3 miljard euro. SNS Reaal verloor door de onbezonnen vastgoedrisico's 5 miljard euro. ABP verloor door zijn gok op rentestijging meer dan 20 procentpunt dekkingsgraad. De pensioendeelnemers gaan daardoor samen simpelweg 20 procent minder pensioen ontvangen. Kostprijs: al snel zo'n 50 miljard euro.

De hoogste tijd dus dat ook de verantwoordelijke ABP-bestuurders het veld ruimen.

11. De pensioenpotten zijn voor een substantieel deel opgebouwd door de huidige gepensioneerden. Waar wordt geborgd dat de huidige eigenaren in een transitie hun rechtmatige aandeel behouden?
12. Wetgeving vraagt juridische terminologie om wetgeving/afspraken goed dicht te timmeren. Maar: dat maakt doorvrocht bevatten van deze juridische documenten moeilijk te begrijpen voor de leek, terwijl het juist die leek het meest aangaat. Het gevolg is dat opvolgende discussies over deze materie, zoals die op enig moment plaatsvinden, door 'deskundigen' gebruikt wordt om diezelfde discussie plat te slaan, met als argument dat 'dit te complex is'. Autofabrikant Henry Ford heeft gezegd: "Het is maar goed dat mensen niet in de gaten hebben hoe banken en het geldsysteem werken. Als ze dat wel zouden doen dan zou de revolutie voor de volgende dag uitbreken." Waar blijft een voor-de-leek-begrijpelijke versie?
13. Juridische teksten zijn noodzakelijk. Maar wat mag/kan de huidige gepensioneerde qua pensioeninkomen verwachten na overgang naar het nieuwe pensioenstelsel? Geef realistische uitwerkingen, waarmee voor een ieder duidelijk is waar hij/zij aan toe is.
14. Waarom is een pensioenfonds verplicht slecht renderende obligaties te kopen?

15. Hoe is uit te leggen dat met een vermogen van meer dan €1800 miljard pensioenen gekort moeten worden?

16. Pensioenakkoord is in deze vorm beslist niet toekomstvast

<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/pensioenakkoord-is-in-deze-vorm-beslist-niet-toekomstvast>

Referenties

<https://www.nrc.nl/nieuws/2020/09/10/het-nieuwe-pensioen-kan-goedkoper-en-zekerder-zeggen-drie-economen-a4011575>

<https://www.tonverlind.nl/why-is-the-cabinet-so-high-on-the-pension-billions/>

- 'Vermogen ABP gaat nooit meer op'

<https://m.binnenlandsbestuur.nl/nieuws/vermogen-abp-gaat-nooit-meer-op.239963.lynkx>

- Tekort door rekenrente

<https://adbroere.nl/web/nl/2194.php>

- Uitgekleed door de overheid

<http://adbroere.nl/web/nl/columns/uitgekleed-door-de-overheid-.php>

- Staat gedaagd wegens verkeerde toepassing pensioenregels

<https://www.tonverlind.nl/staat-gedaagd-wegens-verkeerde-toepassing-pensioenregels/>

- In pensioendiscussie worden politieke standpunten vermomd als wetenschap

<https://www.tonverlind.nl/in-pensioendiscussie-worden-politieke-standpunten-vermomd-als-wetenschap/>

- Er is niet te weinig geld in kas, maar veel te veel

https://www.e-pages.dk/dvhn/11716/article/1260834/15/1/render/?token=ae5e074425d9eb209f0cb678d8195e7b&vl_platform=ios&vl_app_id=nl.dvhn.ereader&vl_app_version=5.6.0

- Het pensioenstelsel staat er goed voor

<https://www.mejudice.nl/artikelen/detail/het-pensioenstelsel-staat-er-goed-voor>

JAN OOSTERHAVEN • emeritus hoogleraar economie aan de Rijksuniversiteit Groningen nd.nl/opinie BEELD ANP / LEX VAN LIESHOUT

DIE IDIOOT LAGE REKENRENTE

... Pensioenfondsen raken in de problemen, de uitkeringen moeten omlaag. Gepensioneerden worden gedwongen een cadeautje na te laten voor de twintigers en dertigers van nu.

De rekenrente voor de bepaling van de omvang van de toekomstige verplichtingen van de pensioenfondsen is door de politiek gekoppeld aan de rentes op staatsobligaties – en die zijn inmiddels negatief. Door de recente scherpe daling van die rentes zijn de daarvan afgeleide, volstrekt theoretische dekkingsgraden fors gedaald. Bij de beide metaalpensioenfondsen PME en PMT is een korting op de pensioenen al bijna zeker. Dat lijkt nu ook de situatie te worden bij de twee grootste pensioenfondsen, het ABP en Zorg en Welzijn. De feitelijke rendementen op de miljarden aan pensioenpremies zijn echter al vele, vele jaren vijf- tot zesmaal hoger dan de veel te lage rekenrente. Wat zijn de gevolgen van dit door de politiek gekozen systeem, uitgevoerd door De oerconservatieve

Nederlandsche Bank? Dat is niet zo moeilijk. Over vijftien tot twintig jaar zal de naoorlogse geboortegolf wel ongeveer het loodje hebben gelegd. Dan zal blijken dat de pensioenfondsen veel meer vermogen hebben dan noodzakelijk is voor de uitbetaling van de pensioenen aan de dan veel kleinere groep gepensioneerden, de huidige vijftigplussers. De pensioenpremies voor de huidige twintig- tot veertigjarigen zullen daarom over vijftien tot twintig jaar fors omlaag kunnen. Maar dat zal

niet gebeuren. De politiek zal tegen die tijd ongetwijfeld de hand leggen op de tientallen miljarden aan dan 'plotseling' veel te grote in plaats van zogenaamd te kleine pensioenreserves. Kortom, de huidige gepensioneerden betalen, met de bevroering van hun pensioenen over de afgelopen tien jaar, die neerkomt op een koopkrachtdaling van ruim twintig procent. En ze betalen nog een keer extra met de aanstaande verlaging van hun pensioenen.

Waarvoor betalen ze? In feite voor de over vijftien tot twintig jaar voorspelbare verhoging van overheidsuitgaven en/of verlaging van belastingen en premies.

De nu twintig- tot veertigjarigen krijgen dan dus voor de tweede keer een mooie erfenis van de huidige generatie gepensioneerden.

Ik zou daar als huidige gepensioneerde liever zelf over beslissen. Mijn werkgever en ik hebben immers ruim veertig jaar premies voor mij betaald, waaruit mijn pensioen ruim betaald kan worden als er met een prudente, maar reële rekenrente van plusminus 4 procent gerekend zou worden, in plaats van de belachelijk lage huidige rekenrente van 0,8 procent.

Misschien wil ik mijn beloofde waardevaste pensioen wel aan goede doelen nu besteden, in plaats van aan een tweede erfenis over vijftien tot twintig jaar aan de nu twintig- tot veertigjarigen.

Zei iemand diefstal? Een groot woord, maar hoe moet je het anders noemen? <

Ouderen worden 'bestolen'

Gepensioneerden die in hun werkzame leven een aanvullend pensioen hebben opgebouwd zijn teleurgesteld en in veel gevallen zelfs boos. Die boosheid vindt zijn oorzaak in het feit dat niet wordt uitgekeerd wat ze is beloofd, terwijl daarvoor wel genoeg geld in de potten zit.

Pensioenen

Rob de Brouwer is auteur van het boek '21 Mythes en onwaarheden over ons pensioen' en voorzitter van de Vereniging van Oud Hoogovens Medewerkers.

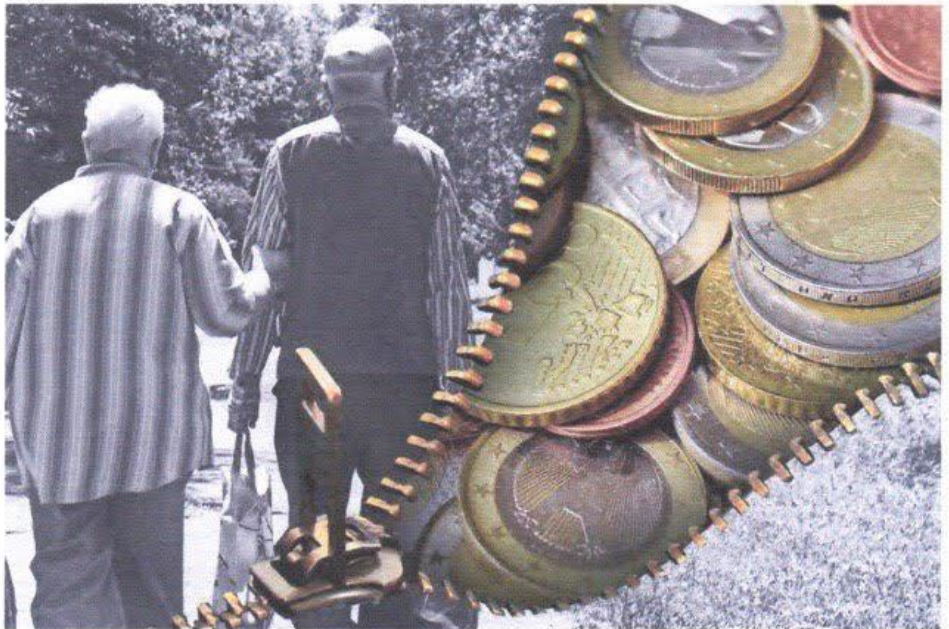
Pensioenfondsen moeten door de regels die door de politiek zijn bedacht net doen of ze te arm zijn om hun beloften na te komen.

Ouderen weten dat pensioenen die door de afdracht van premie voor hen werden opgebouwd afhankelijk zijn van de resultaten die pensioenfondsen boeken op de markten waar het geld van de premie wordt belegd. Ouderen weten ook dat die beleggingen niet zeker zijn en dat zelfs verliezen kunnen worden geleden waardoor niet het resultaat wordt bereikt dat was voorzien. Bovendien weten ouderen dat pensioenfondsen niet failliet kunnen gaan en dat tekorten een-op-een doorwerken in de uitkeringen.

Maar als grote winsten worden gemaakt op de aandelenmarkten en het belegde vermogen steeds verder groeit en pensioenen toch niet worden aangepast aan de prijsstijgingen en in veel gevallen zelfs worden gekort dan is er reden voor boosheid en teleurstelling.

Ongelukken

Pensioenfondsen analyseren hun financiële situatie periodiek en kijken dan naar de risico's op de financiële markten. Zij beoordelen hun posities in aandelen, onroerend goed en vastrentende waarden tegen de verwachtingen van de markt en proberen tijdig maatregelen te nemen om ongelukken te voorkomen. En zij publiceren hun bevindingen regelmatig. Een middelgroot pensioenfonds als het Pensioenfonds Hoogovens schrijft in het jaarverslag 2007 over een analyse die werd uitgevoerd om de continuïteit van het fonds in relatie tot de verplichtingen vast te stellen het volgende:

„Iedereen die zegt dat de situatie nu veel moeilijker is dan die in 2005 of 2007 verkondigt kletsboek.”

FOTO PIXARBY

Reden voor boosheid en teleurstelling

„De uitkomsten van de continuïteitsanalyse laten zien dat de doelstellingen van het pensioenfonds haalbaar zijn. Dit betekent dat de pensioentoezegging zoals vastgelegd in de pensioenregeling naar verwachting kan worden gerealiseerd. Hierbij realiseert het pensioenfonds een voldoende hoog beleggingsrendement om de ambitie (niet de garantie) van een welvaartsvast opbouw van het pensioen, een waardevolle pensioenuitkering en het betaalbaar houden van de premies te kunnen waarmaken. Dit alles tegen een aanvaardbaar financieel risico. [...] Het pensioenfonds blijft over voldoende herstelvermogen te beschikken. De algemene conclusie uit de continuïteitsanalyse is dat het vigerende financiële beleid voldoende robuust is”.

Gerust

Als je de passage uit het jaarverslag leest dan krijg je als deelnemer of pensioenge-rechtigde van Hoogovens/Corus/Tata Steel een gerust gevoel. Alles is hier op orde.

De enige risico's zijn lagere dan verwachte beleggingsrendementen en/of hogere dan verwachte looninflatie. Sinds 2007 is het gemiddelde rendement van het Pensioenfonds Hoogovens veel hoger dan verwacht. En de looninflatie is lager dan verwacht. Op basis van wat het Pensioenfonds Hoogovens heeft voorzien is er geen vuiltje aan de lucht.

Je kunt het ook anders benaderen. In 2005 heeft het Pensioenfonds Hoogovens 82 procent van wat nodig is voor alle toekomstige verplichtingen al in kas. Als een rendement wordt gemaakt van 1,3 procent per jaar voor de komende zestig jaar dan kunnen alle verplichtingen worden nagekomen. Twaalf jaar later, in 2017, is er al 87 procent in kas en hoeft nog maar een rendement te worden gemaakt van 0,7 procent per jaar. Een aanzienlijke verdere verbetering van de toch al krachtige financiële positie in 2005.

Beoordeling

Toch worden beide jaren geheel verschillend beoordeeld. Het jaar 2005 wordt gezien als een buitengewoon gezond en sterk jaar, met ruim voldoende middelen om in de toekomst een geïndexeerd pensioen te garanderen. Het jaar 2017, met een relatief ten opzichte van de verplichtingen nog veel groter vermogen, wordt echter gezien als een problematisch jaar. Het pensioenfonds van Hoogovens heeft een aanzienlijk betere finan-

ciële positie in 2017 dan in 2005 en toch konden de pensioenen in 2005 fluitend worden verhoogd en staat het fonds in 2017 onder toezicht van De Nederlandse Bank omdat het zogenaamd te weinig vermogen heeft.

Kletsboek

Stel nu dat je een gepensioneerde bent van Hoogovens/Corus/Tata Steel en je interesseert je voor het wel en wee van je pensioenfonds. Je weet dat je uitkering niet zeker is, maar afhankelijk is van de resultaten van het pensioenfonds. Daar is je pensioenfonds ook steeds eerlijk en duidelijk over geweest. Je leest elk jaar weer het jaarverslag dat op de website van het pensioenfonds wordt gepubliceerd. En je leest dat de continuïteitsanalyse van 2007 aangeeft dat er geen problemen zijn en dat de beschikbare belegde middelen steeds weer verder groeien ten opzichte van de verplichtingen dan voel je je toch ernstig tekort gedaan als blijkt dat het pensioenfonds je toch niet geeft waar je recht op hebt?

Iedereen die zegt dat de situatie nu veel moeilijker is dan die in 2005 of 2007 verkondigt kletsboek. Maar toch blijkt dat er in Den Haag mensen zitten die je pensioenfonds dwingen geld achter te houden. Voor wie?

Ontgoocheld

Daarom zijn de gepensioneerden zo ontgoocheld.

Voor wie houden ze geld achter?

Niet alleen uit zorg voor hun eigen portemonnee. Maar ook omdat de regels die indexatie verbieden schadelijk zijn voor onze economie.

„Inmiddels lopen gepensioneerden op de uitkering van het aanvullend pensioen meer dan 15 procent achter. Bij velen is zelfs gekort op hun uitkering. Nationaal gezien hadden de uitkeringen zonder problemen vijf miljard euro hoger kunnen liggen. Met als bijkomend voordeel twee miljard euro meer inkomsten voor de belastingdienst.

Bestolen

Dagelijks overtijden gepensioneerden die nooit meer zullen krijgen waar ze recht op hadden. Politici spiegelen ons voor dat het zelfs nog jaren kan duren vooraleer er weer normaal kan worden geïndexeerd. Een hele generatie is dan bestolen. Want het geld was er wel, maar het moest in kas blijven. Daar zijn gepensioneerden boos over. En terecht!

Rob de Brouwer

Pensioenpolitiek wordt gegijzeld door dogma's

Bernard M.S. van Praag is emeritus hoogleraar economie aan de UvA.

PENSIOENEN

De wijze waarop in Den Haag wordt omgegaan met onze pensioenen leidt tot desastreuze effecten.

Een dogma is een leerstelling die als onbetwistbaar wordt beschouwd door een religie, ideologie of andere organisatie. Een dogma is een fundamenteel concept ter onderbouwing van een gedachtegoed; daarom wordt de aanhanger van dit gedachtegoed geacht er niet van af te wijken en het nooit te betwisten of te betwifelen', aldus Wikipedia. Of een dogma waar is, valt niet te bewijzen en dat is voor de gelovige ook niet nodig. Het lijkt erop dat de Nederlandse pensioendiscussie wordt gegijzeld door drie van zulke dogma's die niet in twijfel mogen worden getrokken.

Dogma 1 heeft betrekking op de rekenrente waarmee de waardering van de toekomstige uitkeringsverplichtingen plaatsvindt. Wanneer men over één jaar een bedrag van 1.000 euro moet uitbetalen, kan men in het lopende jaar het geld nog laten renderen. Heeft men in het verleden gemiddeld 3 procent rendement gemaakt, dan lijkt het redelijk de constante waarde van de toekomstige verplichting nu op slechts 970 euro te waarderen. Zo gaat het ook voor een pensioenfonds waar een heleboel verschillende toezeggingen voor de toekomst moeten worden gewaardeerd.

De verwachting over het rendement is daarbij cruciaal. De Nederlandsche Bank eist dat men uitgaat van het dogma dat een fonds niet meer maakt dan het rendement op Nederlandse staatsobligaties, de zogenaamde risicovrije marktrente, nu ongeveer 0,5 procent per jaar. De realiteit is echter dat het langetermijngemiddelde rendement van de meeste fondsen in de orde ligt van 7 procent per jaar. Wanneer men de nodige voorzichtigheid in acht neemt en rekening houdt met inflatie en kosten van beheer en administratie, zijn niet-dogmatici ervan overtuigd dat een constante waardering op basis van 2,5 à 3 procent geen enkel probleem vormt. Dan zijn de redenen voor korting of niet-indexeren als sneeuw voor de zon verdwenen. Dit is geen truc. De DNB gaat uit van het dogma dat het rendement per se gelijk moet zijn aan de rente van staatsobligaties.

Reserves

Dogma twee is dat de jongere generaties de pensioenen van ouderen zouden financieren, waardoor onherroepelijk de reserves leegstromen en er over veertig jaar niets meer in de pot overblijft. Hiervoor is tot nu toe geen enkel wetenschappelijk bewijs geleverd. Daarvoor zou men het fondsvermogen moeten opsplitsen naar aandelen per leeftijdscohort en dan moeten bewijzen dat er over de jaren een transfer in die aandelenverhouding van jong naar oud optreedt.

De bewering lijkt ook onwaarschijnlijk bij een premiedekkingsgraad van circa 60 procent, dit wil zeggen: de actieve premiebetalers betalen circa 40 procent te weinig voor de opbouw van hun pensioenrechten. Dat kan niet anders impliceren dan dat de opbouw van de rechten van actieven gedeeltelijk wordt gefinancierd door de ouderen door onder andere het niet-indexeren van de pensioenen.

Een derde dogma, dat door het kabinet, DNB en een aantal economen wordt geventileerd, is dat de rente in de komende decennia structureel laag zal blijven, zeg 0 procent. Was het aanhouden van een laag rendement in het verleden wat overdreven, dan is het toch zeker voor de toekomst gerechtvaardigd. Aangezien economen niet in staat zijn gebleken rentebewegingen over een periode langer dan een half jaar betrouwbaar te voorspellen, moeten we die over de komende vijftig jaar met een grote korrel zout nemen. Omdat de kapitaalmarkt mondiaal is, lijkt het tegendeel meer voor de hand te liggen, namelijk dat de rente in de komende jaren structureel zal stijgen.

De vraag naar kapitaal, en dus de rente, zal mijns inziens de komende decennia aanzienlijk stijgen. Denk hierbij aan de investeringen die wereldwijd nodig zijn om de dreigende opwarming van de aarde op te vangen, het accommoderen van de grote migratiestromen, en de investeringen die wereldwijd nodig zijn voor het verbeteren van de gezondheidszorg en het onderwijs. Daarbij komen nog eisen voor infrastructuur, veiligheid en het opvangen van de productiviteitsverliezen door de vergrijzing.

Koopkracht

De conclusie is eenduidig. De Nederlandse politiek moet niet langer haar pensioenbeleid baseren op dogma's. Dat leidt tot desastreuze effecten voor de 3 miljoen gepensioneerden en 8 miljoen werkende deelnemers in onze pensioenfondsen. In de laatste tien jaar zijn velen al 20 procent geduikeld in koopkracht. Bovendien maakt deze (hopelijk onbedoelde) poging om ons 'beste pensioenstelsel ter wereld' af te breken ons belachelijk in de ogen van de hele buitenwereld, die met jaloezie kijkt hoe goed ons pensioenstelsel is.

Podium vindt u ook op de website van het Brabants Dagblad: bd.nl/opinie

Dat zaaien van paniek is onnodig en onterecht
Bernard van Praag

Genoeg geld voor rentenierspensioenen

Paniek over het pensioensysteem is nergens voor nodig. Fondsen hebben zo veel geld dat ze **zelfs zonder inkomsten jarenlang pensioen kunnen uitkeren**.

Bernard van Praag
OPINIE

We worstelen in Nederland met het pensioenprobleem. We lezen in de krant en horen van minister Wouter Koolmees dat ons pensioenstelsel in de huidige vorm 'onhoudbaar' is. Ook veel wetenschappers toeteren dit rond. En als dit al vele jaren wordt verklaard, gaan wij dit met z'n allen ook geloven.

Pensioen is een moeilijk onderwerp en 'zij zullen het wel weten'. Het is wel zuur dat het niet bij een academische discussie blijft, maar dat als gevolg van deze theorie in de laatste twaalf jaar de meeste gepensioneerden geen indexatie hebben gekregen of zelfs gekort zijn en – naar insiders beweren – de plannen klaarliggen bij veel fondsen om na de verkiezingen de pensioenen met een verdere 20 procent te korten. Gaat dit door, dan impliceert dit voor velen een koopkrachtverlies van in totaal 40 procent sinds 2009. Het woord dramatisch is geen overdrijving. Veel nog niet gepensioneerde jongeren zien dit als een ver-van-mijn-bed-show. Ten onrechte. De door hen opgebouwde pensioenrechten zijn en worden uitgehold met dezelfde percentages. Dat zullen zij merken wanneer zij met pensioen gaan.

In werkelijkheid is helemaal geen sprake van een noodsituatie. Al die kortingen en dat zaaien van paniek zijn onnodig en onterecht.

De zorg voor de oude dag werd vroeger vaak op individuele basis geregeld via drie systemen. Het oudste systeem is dat waar ouders op hun oude dag verzorgd werden door hun kinderen. De collectieve moderne pendand is de AOW. De jonge generatie betaalt AOW-premie en uit de opbrengst daarvan krijgt de oudere zijn AOW-uitkering.

Het tweede systeem is het spaarsysteem. Mensen sparen voor hun oude dag wanneer ze nog werken en na pensionering gaan ze hun spaarpot openen. Het moderne pendand van het spaarsysteem is het collectief 'aanvullend pensioen'. Wij betalen verplicht pensioenpremie aan ons pensioenfonds zolang wij werken en na pensionering gaat het fonds het pensioen aan ons uitkeren.

Het derde systeem is het renteniersysteem. Dat was het systeem van de rijke vermogenden. Zij hadden een familiekapitaal en konden zonder bezwaar van het rendement, vaak in de vorm van pachtopbrengsten, leven zonder dat het kapitaal

zelf werd aangetast. Dat kapitaal werd erfd zodat ook voor de volgende generatie het kostje weer gekocht was. Ook dit systeem heeft zijn moderne pendand.

De beschikbare middelen van alle Nederlandse pensioenfondsen bij elkaar zijn nu ongeveer 1500 miljard euro. Het rendement bedraagt gemiddeld 6 procent per jaar, dus ongeveer 90 miljard. De pensioenuitkeringen liggen in de orde van 32 miljard. Dat is dus een overschot van 58 miljard, dat bij het vermogen kan worden opgeteld. Tellen we daar ook nog de premie-inkomsten van 30 miljard bij op, dan komen we zelfs op een overschot van 90 miljard.

Wanneer we het historische verloop bekijken, zien we een soortgelijke trend, afgezien van fluctuaties van jaar tot jaar. Dit is niet bepaald het beeld van een zieltoegend systeem dat de dood in de ogen kijkt. Zelfs wanneer er geen premie-inkomsten zouden zijn en de uitkeringen van 30 miljard werden uitbetaald, zou nog 58 miljard per jaar aan het vermogen kunnen worden toegevoegd.

De conclusie is verrassend: een groot deel van het Nederlandse volk kan van een rentenierspensioen genieten. De meeste pensioenfondsen

hebben zoveel gespaard dat zij moddervet zijn geworden. En waar komt dan het idee vandaan dat er een acute noodsituatie heerst? Dat komt omdat het ministerie en De Nederlandsche Bank (DNB) uitgaan van de gedachte dat die rendementen onzeker zijn en dat we rekening moeten houden met een rendement van circa 0,3 procent in plaats van met de 6 procent, die gemiddeld over de laatste tientallen jaren gemaakt is. Daarom moeten de fondsen korten en mogen ze niet indexeren. En daardoor komt het ook dat de fondsen zo moddervet geworden zijn; door afgedwongen niet-uitgekeerde besparingen.

Comfortabel

Natuurlijk kan men mijn betoog voorzien van diverse missten en maren, voorbehouden en opgestoken vingertjes. Niet alle fondsen hebben zo gelukkig beleid. Het is altijd goed om een voorzichtig beleid te voeren met een stevige reserve. De rendementen kunnen dalen en zullen zeker fluctueren. Er is in dit simpele betoog geen rekening gehouden met inflatie enzovoort. Dit alles neemt niet weg dat voor veel fondsen niet-indexeren of zelfs korten volstrekt onnodig is, en neerkomt op een slui-

▲ De pensioenfondsen bulken van het geld. Er zouden geen zorgen moeten bestaan over een in financieel opzicht onbezorgde oude dag.

FOTOGRAFIE VAN
LORRAINE SCHNEPP

Fondsen zijn zo moddervet geworden na afgedwongen, niet-uitgekeerde besparingen

pente ontseigning van pensioenrechten van pensioendeelnemers. Bij een vermogen waaruit zonder enige inkomsten nog veertig jaar de pensioenen kunnen worden uitbetaald, kan men slechts spreken van een zeer comfortabele positie.

De vraag rijst waarom bij de invoering van de Pensioewet 2007 niet de mogelijkheid van zo'n rentenierspensioen is overwogen. Het antwoord is: de vermogens van de fondsen waren toen nog veel te laag voor een rentenierspensioen. Sinds 2002 hebben de fondsen zich echter gekespaard en zijn de vermogens ongeveer verdriedubbeld. Daarom lijkt dit nu voor veel fondsen wel een realiseerbare optie geworden. Zo zou de overdracht van vermogens van de DNB en de politiek in de periode 2008-2020 dwingend worden voorgeschreven, nog onbedoeld een uitermate mooi effect hebben gekregen. Zulke hoge pensioenreserves dat een rentenierspensioen een reële optie is geworden.

Elk nadeel heeft zijn voordeel.

● Prof. dr. Bernard van Praag is emeritus hoogleraar Toegepaste Economie aan de Universiteit van Amsterdam (UVA).

Beste stelsel gaat verloren

Ons pensioenstelsel dreigt teloor te gaan door een politieke en gekunsteld lage rekenrente.

Ton Berendsen, Luud Mesters, Bert Offermans en Carolus van de Ven

Ons pensioenstelsel is nog steeds van wereldklasse. Toch dreigt het vervangen te worden omwille van de rekenrente.

Die rekenrente is gebaseerd op een politiek kunstmatig laag gefabriceerde rente. Daardoor zijn pensioenen over de afgelopen jaren – vrijwel – niet geïndexeerd. Hierdoor is de koopkracht van pensioenen tot grofweg 20 procent verminderd. Door de lage dekkingsgraad komen hier mogelijk nog kortingen van 10 procent bovenop. Daarnaast overweegt het kabinet een AOW-premie in te voeren voor gepensioneerden. Dit alles erodeert de pensioenen.

Voor het compleet vervangen van het huidige stelsel zijn prima alternatieven voorhanden. Te beginnen met de huidige rekenrente die geenszins representatief is voor pensioenfondsen. Immers, pensioenfondsen hebben verplichtingen die vele tientallen jaren duren. Ze hebben het beleggingsbeleid daar op ingericht. Daarbij past een rekenrente die daar ook recht aan doet.

Nu is deze rekenrente gebaseerd op een rente die op Europees niveau kunstmatig laag gefabriceerd is, mogelijk ten gunste van de financieringslasten van Europese landen. Passend zou zijn de huidige rekenrente te vervangen door een meerjarig relatief vaste rekenrente. Die kan bijvoorbeeld benaderd worden door het lange termijn inflatiepercentage plus de verwachte netto economische groei voor de lange ter-

▲ FNV-leden demonstreren bij het beeld van Willem Drees tegen een verslechtering van de pensioenvoorziening. FOTO BART MAAT/ANP

mijn. Grofweg mag dan uitgegaan worden van een langjarige inflatie van 1,5 tot 2 procent plus een verwachte langjarige economische groei van 1 tot 2 procent. Daarbij zou een lange termijn rekenrente van circa 3,5 procent niet onrealistisch zijn. Dit percentage kan elke tien jaar herijkt worden op basis van de tienjarige historie plus een voortschrijdend inzicht. Een dergelijke aanpassing is snel en zonder extra kosten door te voeren, terwijl hiervoor geen nieuw pensioenstelsel nodig is.

Het overgaan op een nieuw pensioenstelsel brengt zichtbare en onzichtbare risico's met zich mee. Een pensioen met een toegezegd uitkeringsbedrag wordt vervangen door slechts een toegezegd premiebedrag. Hierbij wordt de onzekerheid omtrent de huidige uitkeringsbelofte simpelweg verplaatst naar de onzekerheid omtrent het te verwachten eindkapitaal.

Ook wordt de huidige reken-

rente verruild voor een projectierendement. Dat projectierendement zal wederom soortgelijke discussie over de hoogte en dus berekeningswijze veroorzaken als thans het geval is met de rekenrente. Tevens zijn in het nieuwe stelsel pensioenkortingen zeker niet uitgesloten. Ergo, met het nieuwe pensioenstelsel wordt meer volatiliteit in het eindkapitaal en dus in de pensioenuitkering geïntroduceerd.

Complexiteit

Eveneens is sprake van vele (tientallen) miljarden euro's aan onnodige overgangskosten en dubbele systemen met grote complexiteit en uitvoeringskosten. Tenslotte wordt het pensioen nog moeilijker uit te leggen. Al met al wordt dus weinig opgeschoten met het vervangen van het huidige pensioenstelsel voor een nieuw stelsel.

Wat ons betreft, is een nieuw pensioenstelsel niet nodig. Het

eenvoudigweg aanpassen van de rekenrente naar langjarige gemiddelden binnen het huidige pensioenstelsel is in onze overtuiging een veel eenvoudiger en goedkoper plus bovenal beter alternatief. De kern hierbij is de rente vast te zetten op meer realistische lange termijn waarden en hieraan vast te houden voor een langjarige periode.

Overigens is de huidige rekenrente (voorgeschreven door De Nederlandsche Bank) een extreme en internationaal zeer afwijkende opvatting. Tenslotte is het in onze overtuiging zo, dat de grote pensioenfondsen meer hun visie op de toekomstvastheid van ons pensioenstelsel moeten laten horen.

Ton Berendsen, Luud Mesters, Bert Offermans en Carolus van de Ven zijn voormalige management- en directieleden van pensioenfonds ABP en pensioenuitvoerder APG.

Stel pensioen veilig door rekenrente aan te passen

Er mag dan een pensioenakkoord zijn, over de veel te lage rekenrente wordt nauwelijks gesproken, stellen **Martin van Rooijen** en **Corrie van Brenk**. En dat is opnieuw slecht nieuws voor gepensioneerden.

Over het nieuwe pensioenstelsel is veel gezegd. Maar over de rekenrente amper. Dat is te betreuren, want voor pensioenverplichtingen is het de sleutel voor een koopkrachtig en stabiel pensioen.

50Plus heeft de afgelopen jaren gezegd dat er iets aan de rekenrente moet worden gedaan. Door de lage stand worden pensioenen al jaren niet geïndexeerd en dreigen kortingen voor miljoenen mensen, en minder opbouw voor werkenden. Lang stonden we vrijwel alleen, maar het tij is aan het keren. Het CDA in de Eerste Kamer betwijfelt of de risicovrije rente de juiste graadmeter is voor toekomstige verplichtingen van pensioenfondsen. Eerder stelden de PvdA en GroenLinks dat de rekenrente ter discussie kan staan.

Bij een stelsel dat minder zekerheid biedt, past volgens deskundigen een minder rigide rekenrente. Want die vernietigt ons huidige pensioenstelsel, en ook het nieuwe. Het jaagt dekingsgraden verder omlaag. De huidige rekenrente betekent dat we zestig jaar moeten rekenen met een rendement van bijna 1 procent, terwijl de rendementen in de laatste dertig jaar ge-

middeld 7 procent waren. Tot ver-
ler verbazing vindt minister
Koolmees dat ook in het nieuwe
pensioencontract met minder
garanties, de risicovrije rente
moet blijven gelden. Klaas Knot,
president van De Nederlandsche
Bank, denkt er net zo over. De
commissie-Dijsselbloem vindt
zelfs dat de rekenrente verder
omlaag moet. Als we dit volgen,
is de kans op indexatie bijna nul.
Dan dreigen weer forse kortin-

**“
Ons is niet duidelijk
waarom dit akkoord
'koopkrachtig'
wordt genoemd**”

gen voor miljoenen, terwijl wer-
kenden minder opbouwen. Dat
is niet te verkopen. Want de ver-
mogens van de pensioenfondsen
zijn sinds 2008 verdubbeld van
700 tot 1400 miljard euro.

Maar ze moeten zich straatarm
rekenen: Nederland hanteert de
laagste rekenrente van Europa.
Pensioenaanspraken zijn over-
eenkomsten tussen werkgever

en werknemer, het is geen finan-
cieel product. Dan past ook geen
marktwaardering alsof het een
financieel product is.

De rekenrente bereikte recent
een dieptepunt, mede door de
aankondiging van ECB-topman
Draghi: de rente wordt volgend
jaar niet verhoogd en we houden
opties open voor nieuw ingrij-
pen in opkoopprogramma's. Bij
het pensioenakkoord stelde het
kabinet dat indexatie weer mo-
gelijk is. Maar dan moeten de
dekingsgraden wel boven de
100 procent zijn. En dat is zeer
twijfelachtig door de lage rente.
Het is ons niet duidelijk waarom
dit een 'koopkrachtig pensioen-
akkoord' wordt genoemd. Wij la-
ten ons geen zand in de ogen
strooien. Mensen merken het.

Volgens het CBS is de koop-
kracht van gepensioneerden met
een aanvullend pensioen vanaf
20.000 euro van 2009 tot 2017
met 12 procent gedaald. De kans
op herstel is bijna nul als we aan
de huidige rekenrente vasthou-
den. *'It's de rekenrente, stupid!'*

Martin van Rooijen is fractievoorzitter van 50Plus in de Eerste Kamer, Corrie van Brenk is pensioenwoordvoerder van 50Plus in de Tweede Kamer.